

Рокитнівщина в історико-статистичних описах церков і приходів Волинської та Мінської єпархій

Значиму частину фактів з минулого нашого краю знаходимо в «Историко-статистических описаниях Минской епархии» (Санкт-Петербург, 1864 р.) укладачем яких був ректор Мінської духовної семінарії архімандрит Миколай та в «Историко-статистических описаниях церквей и приходовъ Волинской епархии» (Почаїв, том 1, 1888 р.; том 2, 1889 р.), упорядник – викладач Волинської духовної семінарії М. І. Теодорович. Матеріали були укладені на основі клірових відомостей, спочатку друкувалися в «Минских...» й «Волинских епархиальных ведомостях».

Свято-Різдва-Богородична церква села Березове збудована парафіянами в 1797 році. Дерев'яна. Приход був 5 класу. Штатна річна платня притчу 160 карбованців. Землі садибної 30 квадратних сажнів, ріллі і сінокісної одна уволока. Прихожан чоловічої статі 464, жіночої 484 душ. До неї належали приписна Глиннівська Свято-Різдва-Богородична церква, споруджена 1716 року парафіянами. Землі при ній садибної 50 квадратних сажнів, ріллі одна уволока і сінокісної на 50 возів. Та Блажівська Свято-Покровська дерев'яна церква, зведена прихожанами в 1798 році.

У Старому Селі в 1837 році за кошти парафіян побудована дерев'яна церква на честь святого Миколая. Приход відносився до 7 класу. Штатна платня притчу 140 карбованців сріблом. Землі при церкві садибної 30 квадратних сажнів, ріллі 2 уволоки, сінокісної на 70 возів. Прихожан чоловічої статі 176, жіночої 183 душ.

Остання церква, яка згадується в «Историко-статистических описаниях Минской епархии», це Свято-Миколаївська села Переходичі, що була приписана до Покровської церкви села Сторожевиць. Зазначено, що вона дуже давня («очень ветхая»). (Про існування в Переходичах церкви з такою ж назвою повідомляється в історичну документі, який датується 1492 роком. Цебто, названа церква проіснувала понад 370 років, до часу спорудження нової в 1867 році).

В «Историко-статистических описаниях церквей и приходо́въ Во́лынской епархи́и» інформативна наповненість більша. У селі Сехи, церква в ім'я святого апостола і євангеліста Іоана Богослова, зведена в 1788 році за кошти поміщика князя Януша Четвертинського. Дерев'яна, з такою ж дзвіницею. У 1876 році полагоджена, позолочено іконостас. Приход 6 класу. Начинням забезпечена посередньо. Копії метричних книг зберігалися з 1803 року, а сповідальна відомість з 1827 року. Опис церковного майна складений в 1868 році. Землі садибної з городом 150 сажнів, ріллі 49 десятин, сінокісної 20 десятин. На землю є тільки копія проекту про забезпечення побуту місцевої парафії. Притч володіє землею спокійно. Парафії належить вільна рубка лісу на будівництво і опалення. На утримання виділяється у рік священику 300 карбованців, псаломщику 50 карбованців, просфорниці 8 карбованців. Для священика дім і господарські споруди збудовані парафіянами на поміщицькій землі, для псаломщика дім та господарські споруди побудовані на селянській землі за кошти місцевого псаломщика Афанасія Новоселецького. Для просфорниці дому та господарських споруд нема. Школи також не було. Села приходу – Осницьк та Крута Слобода. Крупні землевласники Шичевські. Дворів 113 1/4, парафіян 922 душ обох статей, крім того на території притчу проживає 1 сім'я римо-католиків та 11 сімей євреїв. До парафії приписані дві церкви – одна в селі Єльне, друга кладовищенська в селі Клесів.

Свято-Михайлівська церква села Єльне, збудована за кошти прихожан, коли невідомо. Дерев'яна, з такою ж дзвіницею. У 1872 році «исправлена» за кошти парафіян. Начиння достатнє. Землі: садибної 150 сажнів, ріллі 30 десятин і сінокісної 1 десятина 1,280 сажнів. Притч будинків і господарських споруд немає. До церкви приписане село Волька. Дворів 45 1/2, парафіян 397 душ обох статей. Власник Єльного і приписаного села Руліковський.

Борівська церква Архистратига Михаїла, зведена в 1849 році за наказом Волинської духовної консисторії від 20 жовтня 1841 року за № 9719, за рахунок суми, вирученої від продажу лісу церковного острова. Дерев'яна, на кам'яному фундаменті, покрита бляхою. Дзвіниці нема. Приход 7 класу. Копії метричних книг зберігаються з 1857 року. Землі: садибної 6 десятин 710 сажнів, ріллі в різних місцях 16 десятин 2,130 сажнів, сінокісної 14 десятин 1,710 сажнів і заростей на сінокіс 2 десятини 250 сажнів. На землю була копія з проекту про забезпечення православного духовенства, приведеного до виконання в 1872 році, а також копія акту знову відведених для церкви земель в 1869 році, план на землю складений в 1872 року і зберігався в Овруцькому з'їзді мирових посередників. Крім цього, церкві здавна належав острів Загане, що має 852 десятини 2,251 сажнів землі. Дохід від продажу лісу від острова йшов на користь церкви. Ріллею та сінокісною землею на цьому острові притч користується вільно. На всі ці церковні землі «имѣется генеральная визита, учиненная» в 1784 році 2 січня деканом Левицьким, оригінал якого зберігався в архівах Волинської духовної консисторії, а копія під час пожежі в церкві згоріла. Священик мав річну зарплатню 300 карбованців, а псаломщик 50. Для священика дім побудований в 1864 році, і нині потребує ремонту, так само і дім з господарськими спорудами для псаломщика. До цієї парафії належить село Карпилівка. Дворів 170 3/4, прихожан 1293 душ обох статей. Священик Андронік Флорович Антонович (з 1882 року) і псаломщик Павло Миколайович Блонский (з 1867 року).

У селі Войткевичі (нині Кам'яне) кладовищенська церква на честь Архистратига Михаїла, споруджена в 1878 році за кошти парафіян. Дерев'яна, на кам'яному фундаменті, покрита бляхою. Забезпечена начинням, ризницею і богослужбовими книгами вкрай

недостатньо. Землі садибної з городом 1 десятина 1,177 сажнів, і при садибі сінокосу 2 десятини 100 сажнів, ріллі 29 десятин 1,437 сажнів, під лісом і кущами 186 десятин 446 сажнів, всього 219 десятин 760 сажнів. На цю землю був план від 20 грудня 1852 року. Крім того, священнику дозволено вільно, без міри і поза чергою, молоти хліб у двох водяних войткевицьких млинах. Дворів 49 1/4, парафіян 377 душ обох статей. Церква приписана до приходу села Журжевичі.

Дерев'яна церква в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці села Рокитне, коли і ким збудована невідомо. У 1871 році покрита залізом, а десять років потому ззовні оббита дошками та пофарбована за кошти парафіян. При ній дерев'яна напівзруйнована дзвіниця. Значився, як приход 5 класу. Копії метричних книг та сповідальна відомість зберігалися з 1800 року. Землі садибної з городом 2 десятини 1,263 сажні, ріллі 20 десятин 1,492 1/4 сажнів і сінокісної 10 десятин 1,058 сажнів. На землю є проект і план. Річне грошове забезпечення притчу: священник 300 карбованців, псаломщик 50 карбованців, паламар 40 карбованців і просворниця 16 карбованців. Притчтовий дім і господарські споруди згоріли в 1881 році і на той час не були відновлені. Приписане село Масевичі. Дворів 170 1/2, парафіян 1367 душ обох статей. Священик Павло Костянтинович Малеванський (з 1882 року), псаломщик Олександр Стефанович Шеметило (з 1878 року) і паламар Сила Миколайович Волинський (з 1878 року). До приходу приписана церква в селі Кисоричі.

Кисорицька церква Воскресіння Христового зведена в 1784 році за кошти парафіян. Дерев'яна. У 1871 році покрита бляхою за кошти прихожан. При ній дерев'яна дзвіниця, збудована в 1854 році. Церковним начинням забезпечена бідно, наявні богослужбові книги, крім місячних міней. Землі садибної з городом 2 десятини 1,916 сажнів, ріллі 16 десятин 1,236 сажнів і сінокісної 7 десятин 1,488 1/4 сажнів. Крім того парафії належав острів для бджільництва. Землі ті не відмежовані і на план не були нанесені. Копії метричних книг зберігалися з 1800 року. Існувало волосне управління і народне училище. Дворів 49 1/4, парафіян 380 душ обох статей. (Наприкінці 1970-х років Воскресенський храм перевезли до Музею народної архітектури та побуту України).

Церква в ім'я Воздвиження Честного і Животворного Хреста Господнього села Сновидовичі, коли і ким збудована невідомо. Дерев'яна, стара. Приход 7 класу. У 1862 році було заплановано будівництво нової дерев'яної церкви, однак будівництво не розпочалося. Дзвіниця дерев'яна, стара. Копії метричних книг зберігалися з 1806 року, сповідальні відомості з 1810 року. Землі садибної 3 десятини, ріллі з заростями 39 десятин, сінокосу 36 десятин 2,141 сажнів, всього 78 десятин 2,141 сажнів. На цю землю був план і межова книга, нею притч володів спокійно. Крім того церкви належало два острови в урочищах Поповщина та Верхмси, визнані за церквою рішенням Урядового сенату в 1871 році 8 березня за №8,928. Це рішення про передачу островів у володіння церкви відправлено у Волинську громадську палату, а також й відношення пристава 4 стану Овруцького повіту до притчу цієї церкви від 20 серпня 1875 року за №3,007 про прибуття пристава в селі Сновидовичі для передачі у володіння церкви островів. Та на той час рішення Сенату так і не було приведено до виконання... На утримання священника виділялося у рік 300 карбованців, псаломщика 50. Для священника дім новий, але дуже малий, господарські споруди старі; для псаломщика дім новий, але не зручний і небезпечний у пожежному відношенні, тому він переселився у власний дім. Села приходу – Дерть та Рудня-Залавська, зв'язок між ними перешкоджають болота. Дворів 140 1/4, парафіян 1116 душ обох статей. Священик Калістрат Ігнатійович Тримський (з 1873 року, а на службі з 1869 року) і псаломщик Євгеній Євстафович Скобельський (з 1878 року). Біловізька церква Воскресіння Христового, коли і ким збудована невідомо. Дерев'яна з такою ж дзвіницею, міцна. Малозабезпечена церковним начинням. Землі, будинків і господарських споруд нема. Дворів 37 3/4, парафіян 311 душ обох статей. Церква приписана до приходу села Собичин.

Є також звітка й про село Нетреба, яке було приписане до церкви Різдва Пресвятої Богородиці села Голиши.

Отже, у репрезентованих «Історико-статистических описаніях...» повідомляється про 20 населених пунктів Рокитнівщини. Не зважаючи на невеликий їх обсяг за змістом, вони являються цінним і доступним джерелом інформації про історію рідного краю другої половини XIX сторіччя.

Руслан Лобур,

вчитель історії Томашгородської ЗОШ І-ІІІ ст. №2.

На фото: 1) М. І. Теодорович; 2) Свято-Миколаївська церква Старого Села (спалена німцями 1942 року).

Лобур Р. Рокитнівщина в історико-статистичних описах церков і приходів Волинської та Мінської єпархій/ Р. Лобур //Новини Рокитнівщини: Громадсько-політична газета. - Рокитне, 2016. - №35/36/5 трав./ - С. 5